

ЈОНЕСКО УЗ ПАСУЉ

Тоном представе „Жак или понорност“ Ежена Јонеска публика бива послужена чорбастим пасуљем. То, на срећу, никако није једини разлог да се човек тоном тек нешто више од једног сата проведеног у салону Југословенског драмског позоришта осети пријатно. Добар утисак, више од пасуља, стварају вешто одмерен однос према авангардном класику, пун поштовања без фетишизма и реформе без агресије, лепршава игра глумаца и машовит редитељски поступак без вишка егзибиција.

„Жак или понорност“ спада у ред мање познатих Јонескових комада. У Југословенском драмском позоришту приказан је у преводу Милована Данојлића. Као и друга Јонескова остварења, која смо чешће виђали на сцени, „Жак“ се одликује комичном формом, јер, како тврди и сам Јонеско, комично не нуди никакав излаз и баш зато је трагично. То је прича о насилном поноравању другачијег међу једнацима, о опаном шематизовању живота, о незнању и пристајању — на друштвени положај, статус, посао, жену, породицу, онолину. О свему ономе што свако проналази за себе сам трагајући по ултимативној апсурдности Јонескове врсте. Жак је блудни син узгајивача пасуља, који пристаје да буде син, али не одмах и синоним свога оца, човек слабе воље који брзо престаје да се противи комичном мирењу са местом које му је средина одредила још пре рођења. И како то код Јонеска бива, пристаје да се ожени младом из добре куће која има малу мању — три носе. Задржава једино слободу у примедби да није довољно ружна.

Редитељ представе „Жак или понорност“ Никита Милivoјевић, на почетку уметничке каријере, дебитовао је

у једном великом позоришту, поделио је представу на два дела досегавши тано пишчев захтев да средиште буде баш на оном месту где се додирују јава и сан. Херметичност грађанског салона Јонесковог комада (и овде је салон место догађања) прецизним драматуршким захватима он је успео да претвори у разуздану свадбарску атмосферу нашег поднебља не скренувши при том, а опасност је била велика, до ланрдијашења и ланог хумора провинцијског порекла. Још један важан детаљ решен је у овој представи на ваљан начин — за столом на свадбарском пиру је публика — као денор и као активан учесник у представи коме је поверена вешто ограничена улога. Међу столовима и тањирима, у сценографији Зорана Ристића, делимично дидактичан Јонесков текст обогаћен је динамичним мизансценом и честом сеобом централних збивања са места на место у позоришном и грађанском салону.

Глумци ће тоном сценског живота представе „Жак или понорност“ имати могућност за разноврсне накнадне импровизације. Редитељска поставка то дозвољава и очекује. Улогу Жака тумачи Боривоје Кандић, његова жена Роберта је Варја Ђукић. У седмочланом ансамблу ситуацију на сцени најчешће дијтира Иван Бенјарев, а ненаметљивим гегом истиче се Олга Савић.

„Жак или понорност“ у салону Југословенског драмског позоришта је, на крају, необична мешавина не сасвим оригиналних, — никад претенциозних, претеноно машовитих и увек добро дозирањих састојана који се манифестују као оправдана интервенција на Јонесковом тексту. Другим речима, Јонеско уз чорбаст пасуљ. Пријатно!

Владан Радосављевић

БЕЗ РАСПЛЕТА: „ЖАК ИЛИ ПОКОРНОСТ“
ПОЗОРИШТЕ

победничка машта

(„Жак или покорност“ Ежена Јонеска
у Југословенском драмском
позоришту)

Јонесков комад „Жак или покорност“, који је написан још пре четири деценије, у којем се у техници драме апсурда пародира канонска породична драма с краја XIX столећа, мотивацијски систем француског булеварског позоришта, али и изругује читавом грађанском свету, има и данас изненађујућу позоришну виталност. Кад га интерпретирате, можете донекле потиснути у позадину многе од Јонескових формалних иновација, па и преместити драмска збивања у сасвим други социјални контекст, а да комад не изгуби ништа од своје вредности, да дух оригинала тиме не буде изневерен. То се јасно види и из живе, духовите, али у суштини озбиљне и горке представе на којој се „Жак“ приказује у Салону театра на Цветном тргу.

У нашој верзији, према замисли младог редитеља Никите Миливојевића, тај комад је у извесној мери приближен комедији нарави, при чему је у обзир највише узет само један елемент јонесковске неаристотеловске драматургије: да крај није и расплет почетне ситуације, није логичан исход збивања што смо их до тада гледали. Том интервенцијом се постиже да се комад чвршће ситуира у наш актуелан друштвени тренутак, када се код нас распадају све традиционалне вредности, које, међутим, и даље врше неиздржив притисак на појединца, онемогућавају му да учини нов, одлучујући избор у животу. С друге стране, инсистирање на томе да је прича без правог расплета користи се за то да се иза описа менталитета једног поднебља наговести и трагикомедија двоје младих људи, тек одрасле деце, која узалудно настоје да дођу до свести о себи, о оном што је у њима узвишеније, али која једино успевају да реafirмишу старе заблуде, истрошене романтичарске митове, којима су се, док су им их наметали породица и друштво, толико изругивали, тако жестоко противили.

У представи, осим тога, проговара и свежа, рафинирана машта. Та машта је луцкаста, али и строго функционална, субверзивно разара образац књижевног театра да би истакла моћ позоришта. Она извире из схватања да игра, оно што је телесно, опипљиво, физичко на позорници не сме да, издалека прати дијалог, већ да мора да предводи речи, да конституише динамичку сценску структуру у којој имају значајну улогу и пантомима и акробатика, и необична светлосна решења и разноврсни илузионистички трикови.

Нов

уг,